

E.M. FORSTER • Meleklerin Uğramadığı Yer

© 2004 İletişim Yayıncılık A.Ş., Çağdaş Dünya Edebiyatı / 1. BASIM
2004, İstanbul (1 baskı)

Where Angels Fear to Tread

- © 1905, 1975 The Provost and Scholars of King's College, Cambridge
Bu kitabın yayın hakları Onk Telif Hakları Ajansı aracılığıyla alınmıştır.
© Önsöz: Lionel Trilling, "Where Angels Fear to Tread".
Önsözün hakları The Wylie Agency aracılığıyla alınmıştır.
© Sonsöz: Richard Keller Simon, "E.M. Forster's Critique of Laughter
and the Comic: The First Three Novels as Dialectic".
Sonsözün hakları Duke University Press'ten alınmıştır.

İletişim Yayınları 1005 • İletişim Klasikleri 141

ISBN-13: 978-975-05-2970-2

© 2020 İletişim Yayıncılık A.Ş. / 2. BASIM

1. Baskı 2020, İstanbul

DİZİ YAYIN YÖNETMENİ Murat Belge

YAYINA HAZIRLAYANLAR Barış Özkul, Güneş Akkor

KAPAK Suat Aysu

KAPAK RESMİ Thomas Edwin Mostyn,

"Çiçekle Bezeli Bahçe, Amalfi, İtalya"

UYGULAMA Hüsnü Abbas

DÜZELTİ Naci Ozansoy

BASKI Ayhan Matbaası · SERTİFİKA NO. 44871

Mahmutbey Mahallesi, 2622. Sokak, No: 6/31 Bağcılar 34218 İstanbul

Tel: 212.445 32 38 • Faks: 212.445 05 63

CİLT Güven Mücellit · SERTİFİKA NO. 45003

Mahmutbey Mahallesi, Devekaldırımı Caddesi, Gelincik Sokak,

Güven İş Merkezi, No: 6, Bağcılar, İstanbul, Tel: 212.445 00 04

İletişim Yayınları · SERTİFİKA NO. 40387

Cumhuriyet Caddesi, No. 36, Daire 3, Seyhan Apartmanı,

Harbiye Mahallesi, Elmadağ, Şişli 34367 İstanbul

Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58

e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

E.M. FORSTER

Meleklerin Uğramadığı Yer

Where Angels Fear to Tread

ÇEVİREN
Armađan İlkin

LIONEL TRILLING'İN ÖNSÖZÜ
VE RICHARD KELLER SIMON'IN SONSÖZÜYLE

EDWARD MORGAN FORSTER Ailesinin Londra'da Dorset Meydanı'ndaki evinde 1879'un ilk sabahı dünyaya geldi. Edward Morgan Llewellyn Forster adlı bir mimar ile Alice Clara "Lily" Whichelo'nun tek çocuğuydu. Babasını erken yaşta kaybeden Forster, Tonbridge Okulu'nda öğrenim gördükten sonra King's College, Cambridge'e kabul edildi ve burada önce klasik filoloji, daha sonra tarih eğitimi gördü. Kolejiyle hayat boyu bağı koparmayan Forster, olgunluk döneminde fahri öğretim üyeliği alacak ve dersler verecekti. Okul günlerinde Leonard Woolf, Lytton Strachey ve John Maynard Keynes gibi Bloomsbury Grubu üyeleriyle arkadaşlık kurdu; yazarlık kariyeri boyunca da bu grubun uzak çevresinde yer almayı sürdürdü. Altı romanından dördü Birinci Dünya Savaşı'nın patlak vermesinden önce yayımlanmıştır: *Meleklerin Uğramadığı Yer* (1905), *The Longest Journey* (En Uzun Yolculuk, 1907), *Manzaralı Bir Oda* (1908) ve *Howards End* (1910). Savaş yıllarında İskenderiye'de Kızıl Haç yararına görev yapan Forster, savaş sonrasında daha önce de ziyaret ettiği Hindistan'a giderek Dewas Mihiracesi'nin yanında özel kalemlik yaptı. On yıl arayla yaptığı iki Hindistan seyahati sonrasında *Hindistan'a Bir Geçit* romanını bitirmiş ve 1924 yılında yayımlamıştır. Edebiyat çevrelerinin ve halkın övgülerle karşıladığı roman aynı zamanda Femina-Vie Heureuse ve James Tait Black Memorial Ödülü'nü de kazanmıştır. Bu başarılarına rağmen Forster'ın yazarlık ve üretkenlik konusunda ciddi şüpheleri devam etmiş ve hayat boyu yakasını bırakmamıştır. Kişisel hayatını gizli tutan ve günlüğüne, "Böyle davranmaya devam edersem iyiden iyiyeye tuhaflaşacak ve sevimsizleşeceğim," diye yazan Forster'ın savaştan önce kaleme aldığı, homoseksüel ögeler taşıyan romanı *Maurice* de yazarın ölümünden sonrasında değin yayımlanmamıştır. Buna rağmen Forster üretken bir edebiyat eleştirmeniydi; çeşitli süreli yayımlara incelemeler ve denemeler yazmış, Cambridge'de edebiyat üzerine verdiği bir dizi dersi *Roman Sanatı* (1927) adıyla kitaplaştırmıştır. Aldığı fahri doktora sonra hayatının geri kalanını Cambridge'de geçirdi. Forster'ın diğer eserleri arasında *Cennet Dolmuşu* (1911) ve *The Eternal Moment* (Ebedi An, 1928) adlı iki öykü derlemesi, iki deneme kitabı, iki biyografi, İskenderiye üzerine yazdığı iki kitap bulunur. 1949 yılında kendisine layık görülen şövalyelik unvanını reddetse de, 1969 yılında liyakat nişanını aldı. 1970 yılında doksan bir yaşında hayatını kaybetti. Külleri bir gül bahçesine döküldü. Eserlerinde Victoria Devri'nin sınıfçı ve ahlakçı tutumunu ve sömürgeciliği eleştiren Forster, özel hayatında olduğu gibi edebiyatında da çelişkileri ve belirsizlikleri benimsemiştir.

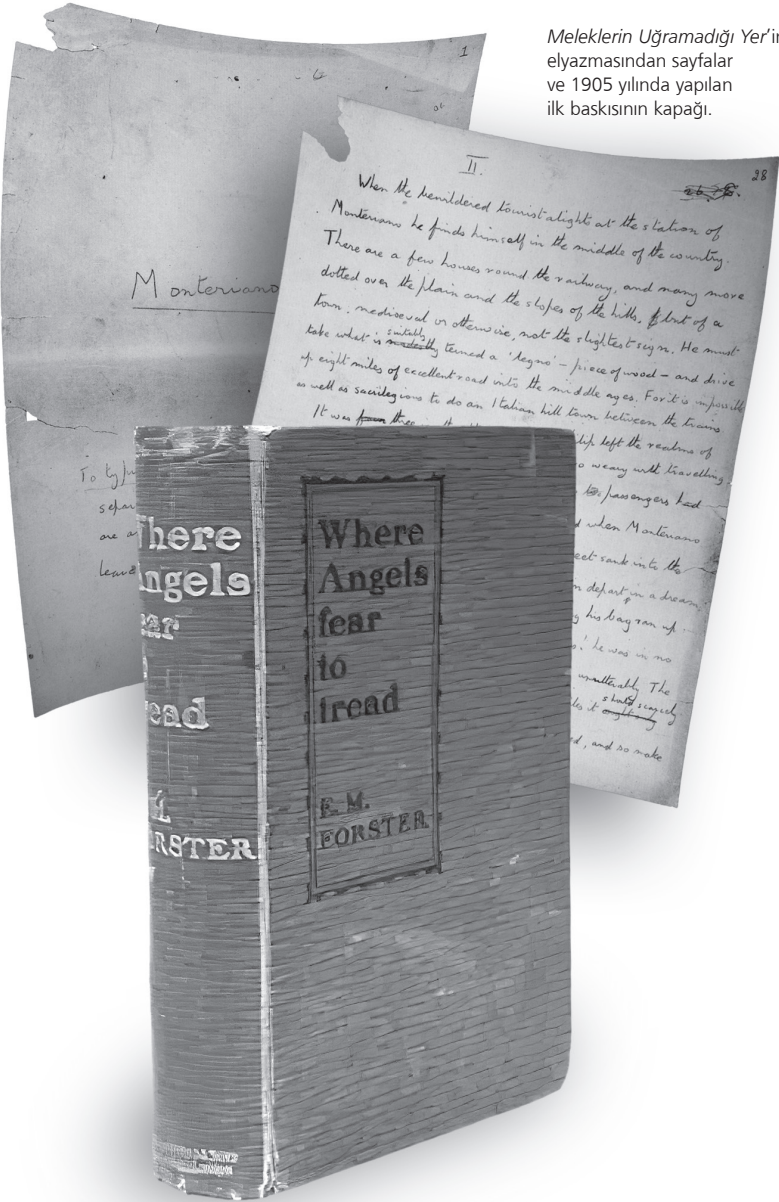
İÇİNDEKİLER

ROMANA DAİR GÖRSELLER	7
KRONOLOJİ	13
ÖNSÖZ	
<i>MELEKLERİN UĞRAMADIĞI YER ÜZERİNE /</i>	
LIONEL TRILLING	21

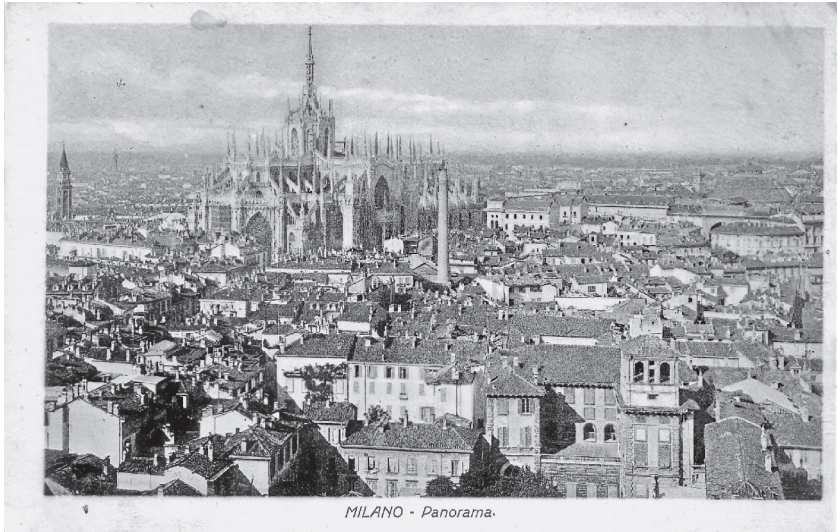
Meleklerin Uğramadığı Yer

SONSÖZ	
E.M. FORSTER'İN KAHKAHA VE KOMEDİ ELEŞTİRİSİ: DİYALEKTİK OLARAK İLK ÜÇ ROMANI ÜZERİNE /	
RICHARD KELLER SIMON	229

Meleklerin Uğramadığı Yer'in
elyazmasından sayfalar
ve 1905 yılında yapılan
ilk baskısının kapağı.

20. yüzyılın başında Milano Katedrali ve Milano panoraması.

20. yüzyılın başında Floransa (üstte) ve Roma (altta) panoramaları.

Birinci Bölüm

Lilia'yı uğurlamak için Charing Cross İstasyonu'na gelmişlerdi hepsi: Philip, Harriet, Irma, hatta Bayan Herriton. Bay Kingcroft yol arkadaşlığı edince Bayan Theobald bile Yorkshire'den oralara gelmeyi göze almıştı. Bayan Abbott'u da kendi akrabaları uğurluyorlardı; birkaçı birden. Onca insanın hep bir ağızdan konuşarak böylesine değişik şeyler söylemeleri Lilia'yı bir türlü bastıramadığı kahkahalara boğdu.

Birinci mevki vagonun perceresinden sarkarak, "Enikonu tören oldu," diye haykırdı. "Bizi soylu birileri sanacaklar. Haa, Bay Kingcroft, ayaklarımızı sıcak tutacak bir şey getirebilir misiniz bize?"

İyi yürekli delikanlı çabucak harekete geçti, onun yerine sokulan Philip de genç kadına son anda öğütler yağdırma-ya başladı – nerelerde konaklamalı, İtalyancayı nasıl öğrenmeli, ne zaman cibinlik kullanmalı, hangi tabloları görmeli. "Unutma," diye sürdürdü, "ülkeyi gerçekten tanımak istiyorsan herkesin gittiği yerlerde gezme. Küçük kasabaları gör – Gubbio'yu, Pienza'yı, Cortina'yı, San Gimignano'yla Monteriano'yu. Ve yalvarırım, İtalya'yı yalnızca bir tarihsel

kalıntı ve sanat müzesi olarak gören o korkunç turist kafasıyla çıkma yola.

İtalyanları tanı ve sev. Çünkü o halk, o topraklardan daha harikuladedir.”

Kayınbiraderinin gösterdiği umulmadık ilgiden göğsü kabaran Lilia, “Keşke sen de bizimle gelseydin Philip,” diye söylendi.

“Keşke gelebilseydim.” Gitmesi pek güç olmazdı aslında; çünkü barodaki işleri arada sırada tatil yapmasını önleyecek kadar yoğun değildi. Ne var ki ailesi ikide bir Avrupa’ya gitmesinden hoşlanmıyor, Philip de işlerinin kentten ayrılmasına olanak bırakmayacak kadar çok olduğunu düşünmekten haz duyuyordu.

“Hoşçakalın, sevgililerim! Ne telaş oldu ama!” Küçük kızı Irma’ya gözü ilişince ağırbaşlı bir analık gösterisinin gerekli olduğunu sezdi. “Hoşçakal, şekerim,” dedi. “İyi çocuk ol, ninenin dediğinden çıkma.”

Kendi annesinden değil, nine denmekten nefret eden Bayan Herriton’dan söz ediyordu.

Irma ciddi bakışlı yüzünü öpülmek üzere kaldırıp, “Elimden geleni yaparım,” deyip ölçülü bir karşılık verdi.

Gürültücü topluluğun kıyısında düşünceli bir havayla dikilen Bayan Herrition, “İyi çocuk olacağı kesindir,” diye söylendi. Gelgelelim Lilia, perondaki akrabalarına sessizce hoşçakalın diyen uzun boylu, ağırbaşlı sevimli bir kız olan Bayan Abbott’a seslenmeye koyulmuştu o arada.

“Caroline, sevgili Caroline! Bin hadi! Yoksa sana göz kulak olmak için gelen yol arkadaşın sensiz gidecek.”

İtalya’nın düşüncesinden bile sarhoş olan Philip yeniden başlamıştı; önlerindeki yolculuğun unutulmaz anlarını anlatıyordu Lilia’ya; St. Gotthard Tüneli’nden çıktıklarında birden karşılarında bulacakları, gelecekte haber veren Airo-

lo Campanile'i;¹ tren Monte Cenere'nin yamaçlarını tırmanırken göz önüne serilen Ticino'yla Lago Maggiore'nin görünümü; Lugano'nun görünümü; Como Gölü'nün görünümü... İtalya, genç kadını yoğun bir bulut gibi sarıyordu artık; karanlık ve pis sokaklardan geçtikten sonra tramvayların tangirtisi ve ark lambalarının parlak ışıkları arasında birden karşılarında bulacakları Milano Katedrali'nin yüksek duvarları ve ilk konaklama.

Harriet, "Yakalıklarla mendiller!" diye haykırdı. "Yakalıklarla mendilleri kakmalı kutuma koydum. Kakmalı kutumu ödünç verdim sana."

"Ne iyi yüreklisin, Harry!" Lilia herkesi bir kere daha öptü ve kısa bir sessizlik oldu. Philip'le yaşlı Bayan Theobald'dan başka herkes yüzlerinde donup kalan gülüşlerle gülümsüyordu. Yalnız Philip sisten ötürü öksürmeye, yaşlı Bayan Theobald da ağlamaya başlamıştı. Bayan Abbott da bindi vagona. Kondüktör kapıyı kendi elleriyle kapadı ve Lilia'ya kaygılanacak bir şey olmadığını bildirdi. Derken tren biraz ilerledi, perondakiler de trenle birlikte bir iki adım ilerlediler, mendillerini sallayıp kısık, şen çığlıklar attılar. Bayan Kingcroft da yolcuların ayaklarını sıcak tutabilmeleri için aldığı içi korlarla dolu olan yassı metal kabı çay tepsi taşırcasına iki ucundan tutmuş geliyordu. Zamanında yetişemediği için çok üzgündü. Titrek bir sesle, "Güle güle Bayan Charles," diye seslendi. "Yolculuğunuzun eğlenceli geçmesini dilerim. Tanrı yolunuzu açık etsin."

Lilia başını sallayarak gülümsedi. Ardından da metal kabin tutuşundaki gülünçlüğü görerek elinde olmadan gülmeğe başladı yeniden.

Arkaya doğru bakarak, "Bağışlayın," diye haykırdı. "Bağışlayın ama öyle gülünç bir haliniz var ki! El sallarken hepimiz öyle gülünç görünüyorsunuz ki! Ay, çok affedersiniz!"

1 (It.) Çan kulesi.

Bastıramadığı kahkahaların arasında sise gömülüp gözden uzaklaştı.

Bayan Theobald mendiliyle gözlerinin uçlarını kuruladı. “Böylesine uzun bir yolculuğa başlarken bu kadar neşeli olabilmek!”

Bay Kingcroft onunla aynı kanıda olduğunu göstermek için başını sallayıp, “Bayan Charles’a şu kabı verebilmek isterdim,” diye söylendi. “Bu Londralı görevliler de taşralıların isteklerine hiç kulak asmıyorlar.”

Bayan Herriton, “Siz elinizden geleni yaptınız,” diye söylendi. “Böyle bir havada onca yolu göze alıp Bayan Theobald’ı buraya kadar getirmeniz de çok soylu bir davranış bence.”

Sonra da çabucak el sıkıştı ve ona yol gidip Bayan Theobald’ı evine bırakmak görevini yine genç adama bıraktı.

Kendi evi Sawston’da Londra yakınlarındaydı; onun için de çay saatini geçirmeden yerlerine varabildiler. Çay yemek odasında içilecekti. Neşesine gölge düşmesin diye çocuk için bir yumurta da kaynatmıştı. On beş günlük telaştan sonra ev yadırganacak kadar sessiz gelmişti onlara. Sesi kısıp, konuşmaları kopuk kopuktu. Yolcuların Folkestone’a varıp varmadıkları konuşuldu bir ara; denizin dalgalı olup olmayacağını, dalgalıysa zavallı Bayan Abbott’un ne hale düşeceğini söz konusu ettiler.

Irma, “Peki, nine, o koca tekne İtalya’ya ne zaman varacak?” diye sordu.

Bayan Herriton, “Nine değil, babaanne diyeceksin, yavrum,” diye söylenerek çocuğu öptü. “Üstelik onun adına da tekne değil gemi denir. Kaldı ki annen İtalya’ya kadar gemiyle gidecek değil. Bir Avrupa haritası alıp bakarsan nede-nini anlarsın. Çocuğu sen götür, Harriet. Harriet halanla git, o sana haritayı gösterir.” Küçük kız, “Ta-mam!” diye söylenerek hiç istekli görünmeyen Harriet’i yazı odasına sürükle-

di. Bayan Herriton'la oğlu yalnız kalmışlardı. İkisinin arasın-
da hemen bir dert ortaklığı havası doğdu.

Philip, "Ve böylece Yeni Yaşam başlamış oluyor," dedi.

Bayan Herriton, "Zavallı çocuk," diye mırıldandı. "Ne gör-
güsüz, ne bayağı! Daha kötü olmadığına da şaşmak gerek
ya! Yine de, zavallı Charles'a benzeyen bir yanı var."

"Ayrıca da ne yazık ki Bayan Theobald'a benzeyen bir ya-
nı. Onun da hayalet gibi ortaya çıkiverişi ne korkunçtu. Ka-
dıncağızın yalnızca geri zekalı olmakla kalmayıp aynı za-
manda yatalak olduğunu sanıyordum ben. Neden gelmiş
acaba?"

"Gelmesini Bay Kingcroft istemiştir. Hiç kuşku yok. Li-
lia'yı bir kere daha görmek istedi, başka yol bulamadı."

"Umarım ki geldiğine sevinmiş olsun. Bana kalırsa gelini-
miz bizlerden ayrılırken pek kibar davranmadı."

Bayan Herriton dişlerini sıkıp ürperdi. "Artık gittiğine gö-
re üstelik de Bayan Abbott'la gittiğine göre hiçbir şeye aldır-
mıyorum. Otuz üç yaşında bir dulu çekip çevirmesi için on-
dan on yaş daha küçük bir genç kıza gerek duyması da utanç
verici bir durum ya!"

"Bayan Abbott'a acıyorum doğrusu. Neyse ki hayranlar-
dan biri İngiltere'ye zincirle bağlanmış gibi. Bay Kingcroft
tarladaki ürünü mü bırakamıyor, iklimi mi bırakamıyor...
Öyle bir şey işte. Bence o da kendini gözden düşürdü bu-
gün. Tıpkı Lilia gibi, o da kalabalıkta gülünç olmanın sana-
tını biliyor."

Bayan Herriton, "Bir erkek iyi bir aileden gelmiyorsa, seç-
kin kişilerle akrabalığı yoksa, yakışıklı değilse, zeki ya da
zengin bile değilse, zamanla, Lilia da olsa soğur," diye kar-
şılık verdi.

"Hayır. Bence Lilia önüne kim çıkarsa onunla evlenebi-
lir. Son dakikaya kadar -eşyaları toplanırken bile- çenesiz
papazı tavlamaaya çalışıyordu. Papazların ikisi de çenesiz

ama onunkisinin elleri de terli. Parkta rastladım onlara. İncil'den, Eski Ahit'in ilk beş kitabından söz ediyorlardı.”

“Ne söylüyorsun! Olacak şey değil ama, günden güne kötülüyor diyeceği geliyor insanın. Bizi kurtaran, senin bu İtalya yolculuğu fikrini ortaya atman oldu.”

Bu övgüyü duyunca biraz keyiflenmişti Philip. “İşin tuhafı o da istekliydi,” dedi. “Boyuna benden bilgi istiyordu; ben de seve seve anlatıyordum tabii. Şiirden, sanattan anladığı yok, korkunç bilgisiz. Sanat beğenisi de yanlış temellere dayanıyor. Yine de bir beğenisi olması az şey değil. Üstelik benim kanımca, İtalya yalnızca dünyanın eğlence yeri değil, aynı zamanda eğitim merkezidir. Oraya gitmek istemesi Lilia için olumlu bir not.”

İtalya övgüsünü yeterince dinlemiş olan annesi, “O nereye olsa giderdi,” diye söylendi. “Riviera'ya gitmekten caydırıncaya kadar Caroline Abbott'la ikimiz epey güçlük çektik.”

“Hayır anne yanılıyorsun. İtalya'ya gitmeyi gerçekten istiyordu o. Bu yolculuk Lilia için bir dönüm noktası olacak.” Olayda ilgisini uyandıran bir romantizm buluyordu Philip. O bayağı kadının, kendisinin hayran olduğu, hatta taptığı yerlerde yolculuk edeceği düşüncesi yarı çekici, yarı itici bir düşünceydi. Belki de bir değişime uğrardı Lilia. Neden olmasın? Gotlar'a da aynı şey olmamış mıydı?

Bayan Herriton ne romantizme inanırdı ne de değişimlere, ne tarihsel benzerliklere ne de aile düzenini bozabilecek başka şeylere. Philip iyice coşmadan büyük bir ustalıklarla konuyu değiştirdi. Coğrafya dersini verip bitiren Harriet da az sonra geri döndü. Irma erken yattı; onu yatağına götürüp üstünü örten babaannesi oldu. Ardından iki kadın biraz çalıştılar, biraz kağıt oynadılar. Philip eline bir kitap aldı. Böylece hepsi her zamanki sakin, yararlı yaşama düzenine yerleşmiş oldular ve kış boyunca o düzen aksamadan sürüp gitti.